

**RAPORT EWALUACYJNY Z REALIZACJI
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
NA LATA 2021-2024**

Raport ewaluacyjny został wykonany przez Instytut Rozwoju Terytorialnego we współpracy z Działem Dziedzictwa Kulturowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego

MARZEC 2022

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
1.1. Cel i zakres raportu	3
1.2. System monitoringu	4
2. Realizacja celów Programu opieki nad zabytkami	5
2.1. Cel operacyjny 1: Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego	6
2.1.1. Priorytet 1: Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim	6
2.1.2. Priorytet 2: Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków	9
2.1.3. Priorytet 3: Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego	14
2.2. Cel operacyjny 2: Wzmacnianie tożsamości i marki regionu poprzez zasoby dziedzictwa kulturowego	17
2.2.1. Priorytet 1: Kształtowanie tożsamości regionalnej przez działania edukacyjne i promocyjne	17
2.2.2. Priorytet 2: Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami	19
2.2.3. Priorytet 3: Wzmacnianie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego	20
3. Realizacja celów Programu przez samorządy gminne	23
4. Podsumowanie.....	25

1. WSTĘP

1.1. CEL I ZAKRES RAPORTU

Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego (POnZ) jest podstawowym instrumentem kształtowania długookresowej polityki Samorządu Województwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. POnZ na lata 2021 – 2024, który został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXXIV/686/21 z dnia 24 czerwca 2021 r., koncentruje się na kierunkach rozwoju i działaniach w sferze opieki, za które jest odpowiedzialny Samorząd Województwa, zgodnie z posiadanymi kompetencjami. Program jest dokumentem wykonawczym do „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030” i dlatego wskazane w nim cele i zadania są ściśle powiązane z przedsięwzięciami określonymi w strategii. Wdrażanie zapisów programu odbywa się w ramach wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz przez jednostki organizacyjne i instytucje kultury podlegające Marszałkowi Województwa, które wykonują zadania w sferze opieki nad zabytkami.

Realizacja POnZ jest ściśle związana z procesem monitorowania i oceny wdrażania działań programowych. Monitoring jest stałym i systematycznie prowadzonym procesem obserwacji ilościowych i jakościowych zmian na podstawie ściśle określonych wskaźników. Umożliwia zarówno ocenę poziomu realizacji celów wyznaczonych w programie, jak i ocenę skuteczności podejmowanych działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Opracowanie raportu ewaluacyjnego z realizacji Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021-2024 wynika z Uchwały Nr 2944/VI/20 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 5 listopada 2020 r. powierzającej Instytutowi Rozwoju Terytorialnego opracowanie wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami. W załączniku do wymienionej uchwały został m.in. uregulowany sposób prowadzenia monitoringu, który obejmuje następujące czynności:

- a) zbieranie w trybie ciągłym od wydziałów w strukturze UMWD, instytucji własnych, tj. jednostek podlegających Marszałkowi Województwa oraz instytucji kultury danych liczbowych i informacji według przyjętych wskaźników,
- b) systematyczną roczną ocenę stopnia realizacji celów, ocenę realizacji przyjętych wskaźników oraz roczne sporządzanie raportów ewaluacyjnych z realizacji programu.

Prezentowany Raport, zgodnie z zapisami cytowanej uchwały, jest dokumentem cyklicznym, obejmującym roczną ocenę stopnia realizacji celów i priorytetów ustalonych w Programie oraz poziomu wykonania działań w 2021 r.

Schemat raportu odpowiada strukturze celów przyjętych w POnZ, która obejmuje cel strategiczny, cele operacyjne oraz priorytety.

1.2. SYSTEM MONITORINGU

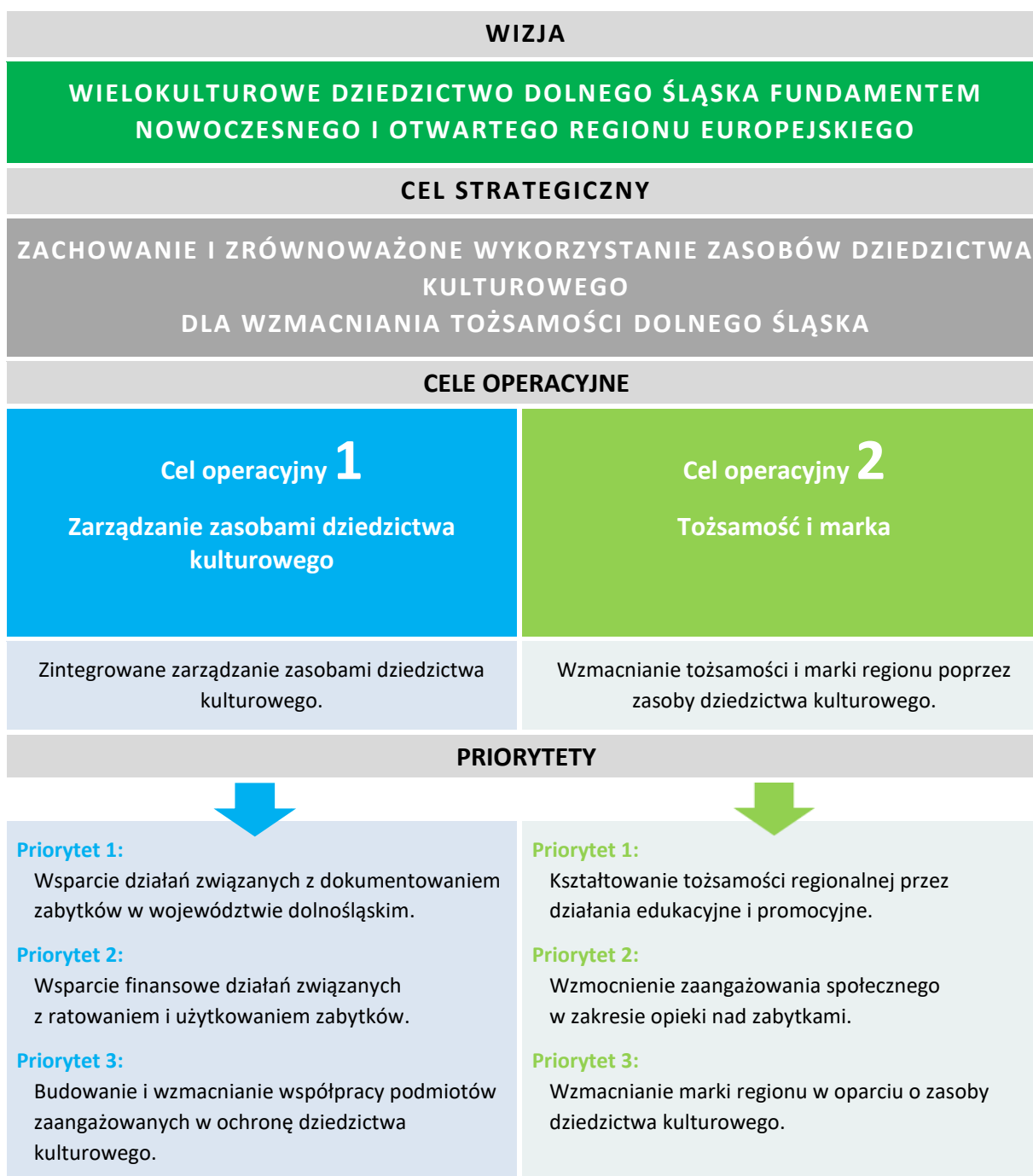
System monitoringu stanowi narzędzie zarządzania, umożliwiające okresową ocenę podejmowanych działań oraz ich dostosowanie do aktualnych warunków organizacyjnych i społeczno-gospodarczych, jak również efektywne planowanie. Celem monitorowania POnZ 2021 – 2024 jest gromadzenie i przetwarzanie informacji o stanie realizacji zaplanowanych działań. Proces ten obejmuje następujące etapy: zbieranie danych liczbowych i informacji według przyjętych wskaźników, ocenę stopnia realizacji celów, planowanie ewentualnych zmian oraz propozycje sposobów ich wprowadzenia. Dane liczbowe i informacje za 2021 r. poddane analizie, zostały pozyskane z wydziałów w strukturze UMWD, instytucji kultury, instytucji własnych Marszałka Województwa oraz jednostek samorządowych szczebla gminnego.

Stopień realizacji działań programowych w niniejszym raporcie obrazuje poziom osiągnięcia **docelowych wartości wskaźników dla 4-letniego okresu obowiązywania programu, tj. lat 2021 – 2024**. W związku z tym za **wskaźnik zrealizowany w 2021 r. uznaje się taki, który osiągnął minimum 25% docelowej wartości**.

2. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Cele strategiczne i operacyjne Programu opieki nad zabytkami 2021-2024 zostały podporządkowane realizacji następującej wizji rozwoju: **Wielokulturowe dziedzictwo Dolnego Śląska fundamentem nowoczesnego i otwartego regionu europejskiego.**

Za **cel strategiczny** uznano **zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmocnienia tożsamości Dolnego Śląska.** Zgodnie z tym założeniem, dziedzictwo kulturowe jest zasobem umożliwiającym budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości mieszkańców regionu. Stanowi zarówno przedmiot ochrony, jak i znaczący potencjał, który może i powinien być wykorzystywany w rozwoju społecznym i gospodarczym województwa.

2.1. CEL OPERACYJNY 1: ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ZASOBAMI DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Cel operacyjny 1: Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego obejmuje działania mające na celu poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych, w szczególności poprzez wspieranie zintegrowanych aktywności wielu podmiotów zaangażowanych w zarządzanie i opiekę nad nimi. Cel operacyjny obejmuje działania wskazane w ramach 3 priorytetów.

2.1.1. PRIORYTET 1: WSPARCIE DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z DOKUMENTOWANIEM ZABYTEKÓW W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

Działanie 1: Wsparcie dla opracowania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych.

Działanie polega na wsparciu finansowym opracowań dokumentacji określonej w art. 77. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w odniesieniu do obiektów zabytkowych w stanie zagrożenia, w szczególności obiektów o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
2	50%	4

Działanie było realizowane przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego** (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej). Przyznano łącznie **2 dotacje o wartości 50 000 zł**, następującym obiektom zabytkowym:

- Kaplica MB Różańcowej w Grabiszycach – dotacja 30 000 zł na opracowanie dokumentacji budowlano-konserwatorskiej;
- Kościół pw. Św. Augustyna w Ciechanowicach – dotacja 20 000 zł na przeprowadzenie badań stratygraficznych.

Działanie 2: Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz na tworzenie parków kulturowych.

Działanie ma na celu wsparcie obiektów lub zespołów zabytkowych, które ze względu na wybitne wartości artystyczne, historyczne i kulturowe, mogą pretendować do uznania za pomnik historii i do wpisania na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Działanie dotyczy również parków kulturowych tworzonych w celu zachowania krajobrazu kulturowego oraz zabytków nieruchomych charakterystycznych dla miejscowej tradycji budowlanej. Przewiduje się wsparcie finansowe w opracowaniu dokumentacji aplikacyjnej, o które mogą się również ubiegać organizacje pozarządowe.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji: Działanie w trakcie realizacji.

Działanie zostało zainicjowane przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego** (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej), który prowadził konsultacje z właścicielami obiektów zabytkowych spełniających kryteria do objęcia ochroną w formie Pomnika Historii, zapewniając wsparcie merytoryczne i organizacyjne (m.in. Zamek Piastowski w Legnicy, Twierdza Kłodzka). W związku z wystąpieniem Stowarzyszenia Zamek Piastowski w Legnicy w sprawie uznania zamku za Pomnik Historii udzielono wsparcia merytorycznego przy opracowaniu wniosku aplikacyjnego.

Działanie 3: Wytypowanie obiektów i zespołów zabytkowych do wpisania na listę pomników historii.

Działanie to ma na celu wskazanie obiektów lub zespołów zabytkowych, które ze względu na wybitne wartości artystyczne, historyczne i kulturotwórczą rolę dla województwa i kraju, mogą pretendować do uznania za pomnik historii. W ramach działania przewidywane jest organizowanie spotkań z właścicielami obiektów oraz informowanie o przebiegu procedury wpisu na listę pomników historii.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
1	100%	1

Działanie było realizowane przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego** (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej) we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa – Oddział Terenowy we Wrocławiu. Opracowano listę, na której znajduje się 16 obiektów oraz zespołów zabytkowych, które ze względu na wybitne wartości artystyczne, historyczne oraz kulturowe mogą ubiegać się o objęcie ochroną w formie Pomnika Historii.

Działanie 4: Wypytowanie obiektów do nadania Znaku Dziedzictwa Europejskiego.

Działanie obejmuje wskazanie obiektów dziedzictwa kulturowego, które odegrały szczególną rolę w kształtowaniu historii i kultury Europy oraz rozwoju wartości stanowiących fundament integracji europejskiej. Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany jest obiektom o symbolicznej wartości, istotnych dla budowania tożsamości europejskiej. W ramach działania przewiduje się inicjowanie „koalicji dla zabytków”, czyli zachęcanie do współpracy właścicieli obiektów o podobnej historii i funkcji.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
1	100%	1

W ramach działania realizowanego przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego** (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej) została opracowana lista zawierająca 9 zespołów zabytkowych spełniających kryteria wymagane do nadania Znaku Dziedzictwa Europejskiego.

Działanie 5: Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych.

Działanie polega na tworzeniu tematycznego modułu o zabytkach w Dolnośląskiej Infrastrukturze Informacji Przestrzennej oraz utrwaleniu zasobów dziedzictwa kulturowego w formacie cyfrowym. Realizacja działania umożliwi integrację baz danych przestrzennych o zabytkach, w tym danych administrowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Jednostki realizujące:

- Wydział Geodezji i Kartografii
- Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych
- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji: Działanie w trakcie realizacji.

Działanie jest realizowane przez **Wydział Geodezji i Kartografii** oraz **Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych**, we współpracy z **Działem Dziedzictwa Kulturowego**. Aktualnie trwają prace nad opracowaniem modułu tematycznego „Zabytki Województwa Dolnośląskiego”, który zostanie udostępniony w Geoportalu Dolny Śląsk.

W ramach działania pozyskano bazę danych z Narodowego Instytutu Dziedzictwa – zabytek.pl oraz zweryfikowano wykazy zabytków zawarte w POnZ 2021-2024. Wydział Geodezji i Kartografii, według stanu na koniec 2021 r., **wprowadził do bazy zabytków 775 obiektów** (3 obiekty wpisane na listę UNESCO, 19 pomników historii, 68 zabytków o wartościach ponadregionalnych, 689 o wartościach regionalnych, 49 zabytków zagrożonych).

W kolejnych etapach prac jest planowane wprowadzenie do bazy danych pozostałych obiektów zabytkowych oraz pozyskanie fotografii i udostępnienie modułu tematycznego dla wszystkich użytkowników Geoportalu Dolny Śląsk.

2.1.2. PRIORYTET 2: WSPARCIE FINANSOWE DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z RATOWANIEM I UŻYTKOWANIEM ZABYTKÓW

Działanie 1: Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.

Działanie polega na finansowaniu prac badawczych i dokumentacyjnych oraz prac zabezpieczających i konserwatorsko-budowlanych przy zabytkach stanowiących mienie samorządu województwa, w tym jednostek samorządowych i samorządowych instytucji kultury. W ramach działania jest również możliwe przeprowadzenie analizy adaptacji obiektów zabytkowych do nowych funkcji w celu wykorzystania ich dla jednostek podległych lub zależnych od Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej
- Wydział Zarządzania RPO
- Wydział Obszarów Wiejskich
- Departament Zdrowia
- Wydział Mienia Wojewódzkiego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Infrastruktury
- Wydział Edukacji - od 20.04.2021 funkcjonuje w strukturze Departamentu Spraw Społecznych i Rynku Pracy
- Instytucje Kultury Samorządu Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
10	50%	20

Działanie było realizowane przez Dział Dziedzictwa Kulturowego (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej), Wydział Zarządzania RPO (Departament Funduszy Europejskich) oraz Wydział Edukacji (Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy).

Wydział Mienia Wojewódzkiego zajmuje się zarządzaniem i sprzedażą nieruchomości, w tym obiektów zabytkowych pozostających w zasobie Samorządu Województwa. Jednak bezpośrednio nie realizuje działania polegającego na finansowaniu prac zabezpieczających i konserwatorsko-budowlanych przy zabytkach stanowiących mienie województwa. Działanie to jest realizowane przez wydziały UMWD, którym podlegają podmioty zarządzające obiektami zabytkowymi stanowiącymi mienie województwa (m.in. szpitale, szkoły, ośrodki wychowawcze).

W ramach realizacja działania, przyznano łącznie **10 dotacji na kwotę 12 011 166,43 zł**, w tym **Dział Dziedzictwa Kulturowego** udzielił **5 dotacji o wartości 825 443 zł** następującym obiektom zabytkowym, stanowiącym mienie województwa:

- Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy,
- Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju,
- Zdrój Wojciech w Łądku-Zdroju,
- Willa Dąbrówka w Łądku-Zdroju,
- Dom Zdrojowy w Szczawnie-Zdroju.

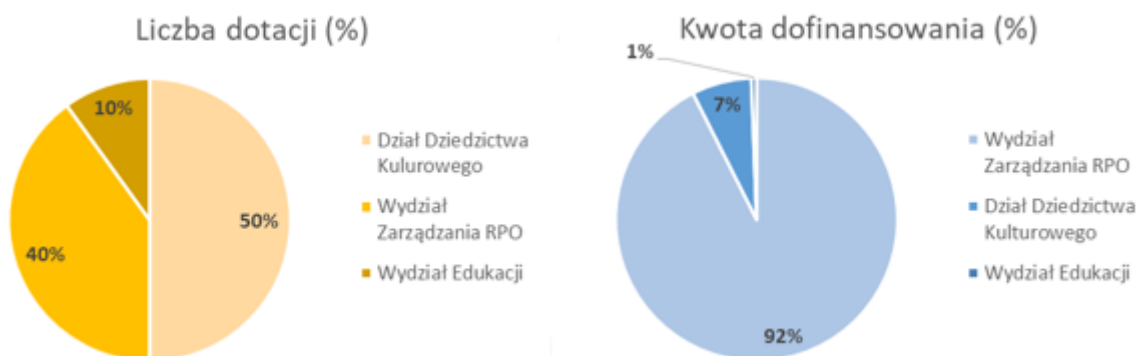
Wydział Zarządzania RPO przyznał **4 dotacje o łącznej kwocie 11 114 420,45 zł**. Środki pochodziły z Regionalnego Funduszu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.

Wydział Edukacji przyznał dotację dla Zamku Piastowskiego w Legnicy w wysokości **71 302,98 zł** na remont dachu oraz nasadzenia drzew w parku przyzamkowym.

Tab. 1. Dofinansowanie udzielone przez Wydziały w ramach realizacji Działania 1

Wydziały UMWD	liczba dotacji		kwota dofinansowania	
	szt.	%	zł	%
Dział Dziedzictwa Kulturowego	5	50%	825 443	7%
Wydział Zarządzania RPO	4	40%	11 114 420,45	92%
Wydział Edukacji	1	10%	71 302,98	1%
suma	10	100%	12 011 166,43	100%

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od jednostek UMWD przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Ryc. 1. Dofinansowanie udzielone przez Wydziały w ramach realizacji Działania 1

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od jednostek UMWD przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Działanie 2: Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.

Działanie polega na udzielaniu wsparcia finansowego, w charakterze dotacji, na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach niebędących w bezpośrednim zarządzie samorządu województwa.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej
- Wydział Zarządzania RPO
- Wydział Obszarów Wiejskich
- Departament Zdrowia

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
102	26%	400

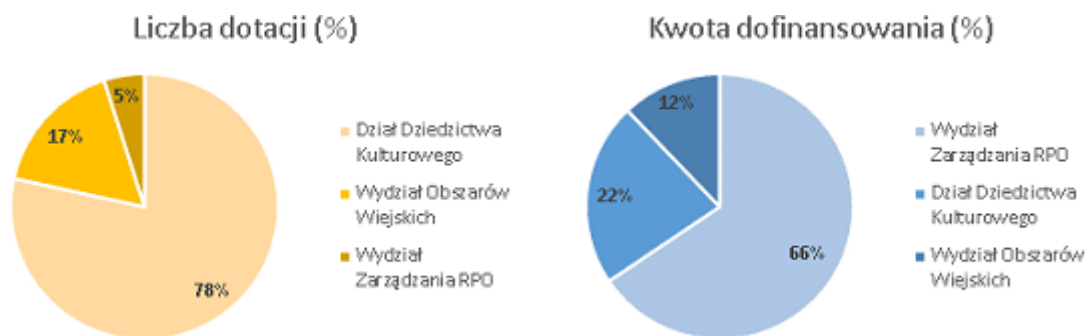
Działanie było realizowane przez Dział Dziedzictwa Kulturowego (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej), Wydział Zarządzania RPO (Departament Funduszy Europejskich) oraz Wydział Obszarów Wiejskich (Departament Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych). Łącznie udzielono wsparcia finansowego na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach niebędących w bezpośrednim zarządzie samorządu województwa o wartości **16 914 839,90 zł**.

Dział Dziedzictwa Kulturowego udzielił **80 dotacji na kwotę 3 777 802 zł**. **Wydział Zarządzania RPO** przyznał **5 dotacji w wysokości 11 087 755,29 zł** - środki pochodziły z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020. **Wydział Obszarów Wiejskich** udzielił wsparcia łącznie **17 beneficjentom na kwotę 2 049 282,61 zł** - 59% środków pochodziło z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach projektów z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego w poddziałaniu osi Leader 19.2. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju - 41% środków pochodziło z dofinansowania udzielonego w ramach działania 7.6. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego. W wyniku zakończenia realizacji projektów 19 obiektów zabytkowych poddano pracom konserwatorskim lub restauratorskim.

Tab. 2. Dofinansowanie udzielone przez Wydziały w ramach Działania 2

Wydziały UMWD	liczba dotacji		kwota dofinansowania	
	szt.	%	zł	%
Dział Dziedzictwa Kulturowego	80	78%	3 777 802	22%
Wydział Zarządzania RPO	5	5%	11 087 755,29	66%
Wydział Obszarów Wiejskich	17	17%	2 049 282,61	12%
suma	102	100%	16 914 839,90	100%

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od jednostek UMWD przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Ryc. 2. Dofinansowanie udzielone przez Wydziały w ramach Działania 2

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od jednostek UMWD przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Działanie 3: Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.

Działanie polega na dofinansowaniu wyposażenia zabytków w systemy zabezpieczeń przeciwłamaniowych i przeciwpożarowych, w szczególności w obiektach posiadających cenne dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego oraz w obiektach architektury drewnianej. Działanie dotyczy także czasowego zabezpieczenia zabytków zagrożonych przed pogłębiającym się procesem destrukcji.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej
- Wydział Zarządzania RPO
- Wydział Obszarów Wiejskich
- Instytucje Kultury Samorządu Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
6	75%	8

Działanie było realizowane przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego** (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej). Przyznano łącznie **6 dotacji na kwotę 396 755 zł** dla obiektów zabytkowych, wymagających podjęcia prac zabezpieczających, tj.:

- Zamek Niesytno w Płoninie,
- Pałac w Płoninie,
- Pałac w Dalkowie,
- Kościół Chrystusa Króla w Leśnej (przyznano 2 dotacje),
- Zamek w Jędrzychowie.

Przyznane w ramach działania środki finansowe umożliwiły podjęcie prac zabezpieczających i ratunkowych przy zabytkach zagrożonych pogłębiającym się procesem destrukcji.

Działanie 4: Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Działanie ma na celu poprawę dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej obiektów zabytkowych. Jego realizacja będzie polegać na dofinansowaniu wyposażenia zabytków w niezbędne udogodnienia zwalczające wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami.

Jednostki realizujące:

- Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Spraw Społecznych i Rynku Pracy

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
2	50%	4

Działanie było realizowane przez **Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego** (Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy). Przyznano łącznie **2 dotacje na kwotę 727 508,72 zł** dla następujących obiektów zabytkowych:

- Ośrodek Rehabilitacyjny i Opiekuńczy Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety we Wleniu – dotacja 94 174 zł;
- Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny w Janowicach Wielkich – dotacja 633 334,72 zł.

Działanie 5: Wspieranie poprawy efektywności energetycznej obiektów zabytkowych wraz z wymianą źródeł ciepła na zero- lub niskoemisyjne.

Działanie ma na celu zmniejszenie ilości energii wykorzystywanej w obiektach zabytkowych i będzie polegało na wsparciu kompleksowej termomodernizacji, a także wymianie instalacji wytwarzających ciepło w oparciu o paliwa stałe na źródła zeroemisyjne wykorzystujące odnawialne źródła energii lub niskoemisyjne instalacje gazowe. Przewiduje się także możliwość modernizacji instalacji gazowych. Termomodernizacja obiektów zabytkowych, mająca na celu dostosowanie do nowych wymagań ochrony cieplnej i oszczędności energii, będzie związana z dociepleniem zewnętrznych przegród, wymianą lub montażem instalacji CO i CWU, a także usprawnieniem systemu wentylacji oraz wymianą stolarki okiennej i drzwiowej w sposób odpowiadający wymaganiom izolacyjności cieplnej.

Wsparcie będzie dotyczyło również analogicznych działań przy adaptowaniu nieużytkowanych obiektów zabytkowych i nadawaniu im nowych funkcji.

Jednostki realizujące:

- Wydział Zarządzania RPO

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
3	75%	4

Działanie było realizowane przez **Wydział Zarządzania RPO** (Departament Funduszy Europejskich). Przyznano łącznie **3 dotacje na kwotę 3 790 658,64 zł**, w tym dofinansowanie pochodzące z funduszy UE o wartości 3 222 059,83 zł. Przyznane dotacje umożliwiły przeprowadzenie prac modernizacyjnych instalacji energetycznych w obiektach użyteczności publicznej.

2.1.3. PRIORYTET 3: BUDOWANIE I WZMACNIANIE WSPÓŁPRACY PODMIOTÓW ZAANGAŻOWANYCH W OCHRONĘ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działanie 1: Stymulowanie opracowywania Gminnych programów opieki nad zabytkami oraz Gminnych ewidencji zabytków w województwie dolnośląskim.

Działanie polega na popularyzowaniu i zachęcaniu gmin województwa do opracowania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz prowadzenia Gminnych Ewidencji Zabytków. Przewiduje się organizację spotkań z samorządami, a także tworzenie materiałów promocyjno-informacyjnych zachęcających gminy do sporządzania w/w opracowań.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
3	38%	8

Dział Dziedzictwa Kulturowego (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej) w ramach realizacji działania zorganizował 2 szkolenia dotyczące opracowywania gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele **46 gmin i 8 powiatów**.

W ramach realizacji działania Dział Dziedzictwa Kulturowego opracował materiały szkoleniowe, które zostały przekazane jednostkom samorządowym biorącym udział w spotkaniach.

Tab. 3. Jednostki samorządu terytorialnego biorące udział w szkoleniach

Jednostki samorządu terytorialnego	liczba	nieposiadające PONZ	
		szt.	%
Gminy	46	34	74%
Powiaty	8	6	75%

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych Działu Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Wśród gmin uczestniczących w spotkaniu, 34 jednostki nie posiadają programu opieki nad zabytkami, 8 gmin posiada dokument, w tym w 3 z nich minął okres obowiązywania programu. Ponadto w 3 gminach trwają prace nad opracowaniem dokumentu. Spośród powiatów biorących udział w szkoleniach 6 jednostek nie posiada programu opieki nad zabytkami, a w 2 trwają prace nad dokumentem.

Tab. 4. Gminne programy opieki nad zabytkami w 2021 r.

Gminne programy opieki nad zabytkami	dane na 2021 r.	
	szt.	%
aktualny	42	25%
nieaktualny	5	3%
brak	78	46%
w opracowaniu	16	9%
brak informacji	28	17%
suma	169	100%

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od gmin przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD

Według stanu na koniec 2021 r. 42 gminy posiadają aktualne programy opieki nad zabytkami, natomiast 78 nie opracowało tego dokumentu. W 5 gminach program stracił swoją aktualność, a w 16 jednostkach trwają prace nad jego opracowaniem. Pozostałe 28 samorządów gminnych nie udzieliło informacji w tym zakresie.

Działanie 2: Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.

W ramach działania będą realizowane zadania polegające na:

- budowie i utrwalaniu powiązań instytucjonalnych (w wymiarze międzyregionalnym i transgranicznym) w dziedzinie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego;
- aktywizacji w zakresie wymiany wiedzy, doświadczeń, sprawdzonych rozwiązań w sferze ochrony, odnowy i wykorzystania zabytków oraz rewitalizacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- realizacji wspólnych projektów międzyregionalnych i międzynarodowych w obszarze dziedzictwa kulturowego;
- kreowaniu regionalnych i ponadregionalnych szlaków tematycznych umożliwiających wspólne aplikowanie o wsparcie z poziomu krajowego.

Jednostki realizujące:

- Wydział Współpracy z Zagranicą
- Wydział Rozwoju Regionalnego
- Wydział Turystyki - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Wydział Promocji Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
5	25%	20

Działanie było realizowane przez Wydział Promocji Województwa i Wydział Współpracy z Zagranicą w Departamencie Marszałka oraz Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Gospodarki. Podjęto łącznie 5 inicjatyw służących wspieraniu współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.

Wydział Promocji Województwa uczestniczył w 2 wydarzeniach organizowanych w Pradze:

- obsługa stoiska promocyjnego: Dzień Polski w Ambasadzie Polskiej (działanie było realizowane we współpracy z Instytutem Polskim w Pradze);
- Festiwal Kina Środkowoeuropejskiego 3KinoFest – prezentacja filmów promujących Dolny Śląsk.

Wydział Współpracy z Zagranicą pośredniczył w kontaktach pomiędzy Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju a partnerami z Czech i Francji, które dotyczyły wymiany doświadczeń oraz wsparcia w związku z aplikowaniem o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wydział zorganizował także wizyty dla gości zagranicznych, którzy odwiedzili cenne obiekty i zespoły zabytkowe, m.in.: Twierdzę Kłodzko, Pałac Marianny Orańskiej w Kamieńcu Żąbkowickim, Opactwo Cystersów w Henrykowie oraz wrocławskie Stare Miasto.

Wydział Rozwoju Regionalnego realizuje działania informacyjne w ramach Programu Interreg V – A Republika Czeska – Polska.

Działanie 3: Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych.

Działanie polega na promowaniu zintegrowanego i kompleksowego podejścia do ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego poprzez wspieranie lub kreowanie inicjatyw na rzecz ochrony zabytków, krajobrazu i wartości przyrodniczych wykraczających poza jedną jednostkę administracyjną (inicjatywy międzygminne, sieciowe, subregionalne, tematyczne, itp.)

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej.
- Wydział Obszarów Wiejskich
- Wydział Rozwoju Regionalnego

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
1	25%	4

Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Gospodarki w ramach Programu Interreg V – A Republika Czeska – Polska realizował działania informacyjne.

2.2. CEL OPERACYJNY 2: WZMACNIANIE TOŻSAMOŚCI I MARKI REGIONU POPRZEC ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie tożsamości i marki regionu poprzez zasoby dziedzictwa kulturowego obejmuje działania wzmacniające poczucie tożsamości mieszkańców regionu Dolnego Śląska i ich zaangażowania w opiekę nad zabytkami, a także promocję dziedzictwa kulturowego jako integralnej części marki regionu. Cel operacyjny obejmuje działania wskazane w ramach 3 priorytetów.

2.2.1. PRIORYTET 1: KSZTAŁTOWANIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ PRZECZ DZIAŁANIA EDUKACYJNE I PROMOCYJNE

Działanie 1: Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego.

Działanie ma na celu realizację i wspieranie projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego w regionie. Dotyczy ono projektów zgłaszanych przez podmioty, których cele statutowe obejmują prowadzenie działań edukacyjnych.

Jednostki realizujące:

- Wydział Edukacji - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Spraw Społecznych i Rynku Pracy.
- Wydział Kultury - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Wydział Promocji Województwa
- Wydział Turystyki - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Instytucje Kultury Samorządu Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
9	45%	20

Działanie było realizowane przez Wydział Turystyki w Departamencie Kultury i Turystyki oraz Wydział Promocji Województwa w Departamencie Marszałka. W ramach realizacji działania **Wydział Turystyki** udzielił wsparcia dla projektów zgłaszanych przez stowarzyszenia, fundacje i inne jednostki, których cele statutowe obejmują działania popularyzujące szeroko pojmowane dziedzictwo kulturowe. Przyznano dotacje o łącznej wartości **454 000 zł**.

Wydział Promocji Województwa wziął udział w 2 wydarzeniach promujących dziedzictwo kulturowe:

- Festiwal Góry Literatury w Nowej Rudzie, Włodowicach, Radkowie, Wałbrzychu (Zamek Książ), Świdnicy, Sokołowsku i Ścinawce Górnej (Zamek Sarny);
- Letni Festiwal Tajemnic w Zamku Książ w Wałbrzychu.

Wydział Kultury udzielił wsparcia w formie dotacji dla 6 beneficjentów na łączną kwotę **52 500 zł**.

Działanie 2: Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną.

Działanie ma na celu realizację i wspieranie projektów promujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu. Dotyczy ono projektów zgłaszanych przez podmioty, których cele statutowe obejmują prowadzenie działań promocyjnych w zakresie dziedzictwa kulturowego. Wsparciem będą objęte m.in. działania związane z opracowaniem platform internetowych, działalnością wydawniczą i multimedialną promującą zabytki Dolnego Śląska.

Wspieranie inicjatyw powoływania instytucji kultury promujących zabytki Dolnego Śląska.

Jednostki realizujące:

- Wydział Promocji Województwa
- Biuro Marszałka Województwa (Wydział Komunikacji Społecznej)
- Wydział Turystyki - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Wydział Kultury - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Instytucje Kultury Samorządu Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
22	110%	20

Działanie było realizowane przez Wydział Promocji Województwa, Wydział Komunikacji Społecznej w Departamencie Marszałka oraz Wydział Turystyki i Wydział Kultury (Departament Kultury i Turystyki). Łącznie zrealizowano 22 inicjatywy mające na celu wsparcie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe regionu.

Wydział Promocji Województwa realizował zadanie poprzez działalność wydawniczą, zrealizowano 3 rodzaje publikacji o łącznym nakładzie 3800 szt.:

- „Paszport Młodego Odkrywcy” z opisami wrocławskich obiektów zabytkowych - 1800 szt.;
- „Paszport Młodego Odkrywcy AHOJ! DOLNY ŚLĄSK!” promujący województwo dolnośląskie - 1000 szt.;
- mapa do gry terenowej we Wrocławiu - 1000 szt.

W ramach działań podjętych przez **Wydział Komunikacji Społecznej**, 10 wydarzeń związanych z promowaniem historii i dziedzictwa kulturowego zostało objętych honorowym patronatem Marszałka Województwa.

Wydział Turystyki podjął łącznie 3 inicjatywy:

1. Realizacja projektu Slow Travel Dolny Śląsk promującego dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska poprzez zachęcanie do uważnego podróżowania i poznawania historii odwiedzanych miejsc.
2. Opracowanie publikacji w formie e-booka pt. „Wędrownik po Księstwie Świdnicko-Jaworskim” - przewodnik zawierający archiwalne i współczesne fotografie oraz ryciny obiektów zabytkowych.
3. Prowadzenie bieżącej promocji na szlakach turystycznych Dolnego Śląska.

Wydział Kultury udzielił wsparcia w formie dotacji dla 6 beneficjentów na łączną kwotę **52 500 zł.**

2.2.2. PRIORYTET 2: WZMOCNIENIE ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNEGO W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Działanie 1: Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Celem działania jest merytoryczne i organizacyjne wsparcie dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, poprzez:

- informowanie o właściwym oznaczeniu zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru, poprzez zastosowanie obowiązującego znaku informacyjnego,
- opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dla obiektów zabytkowych w województwie,
- promocję „dobrych praktyk” w zakresie adaptacji zabytków do współczesnych funkcji,
- opracowanie materiałów informacyjnych w zakresie pozyskiwania źródeł finansowych na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach,
- organizację szkoleń i warsztatów związanych m.in. z opracowaniem aplikacji etc.,
- ustanowienie corocznej nagrody za najlepsze działania w zakresie konserwacji zabytków.

Działanie skierowane jest również na merytoryczne wsparcie inicjatyw związanych z obejmowaniem cennych obiektów ustawowymi formami ochrony.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
3	38%	8

Dział Dziedzictwa Kulturowego w Departamencie Sportu i Infrastruktury Sportowej w ramach wsparcia merytorycznego i organizacyjnego prowadził konsultacje z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, udzielał informacji dotyczących możliwości pozyskania funduszy na prace remontowo-konserwatorskie. Zorganizowano 2 spotkania informacyjne, dotyczące poprawnego wypełniania wniosków.

W ramach realizacji działania zostały zainicjowane prace związane z opracowaniem regulaminu konkursu dla najlepszych praktyk w zakresie konserwacji zabytków oraz opracowaniem jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dla obiektów zabytkowych.

Działanie 2: Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami.

Celem działania jest merytoryczne i organizacyjne wsparcie dla inicjatyw społecznych związanych z zagospodarowaniem obiektów zabytkowych oraz ich udostępnieniem na cele społeczne i działalności gospodarczej. W ramach działania przewidywane jest m.in. organizowanie spotkań i warsztatów dla podmiotów prywatnych, organizacji społecznych i pozarządowych oraz innych zainteresowanych działaniami na rzecz poprawy stanu zabytków oraz ich udostępnienia.

Jednostki realizujące:

- Dział Dziedzictwa Kulturowego - od 20.04.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Sportu i Infrastruktury Sportowej.

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
1	13%	8

Dział Dziedzictwa Kulturowego w Departamencie Sportu i Infrastruktury Sportowej realizował działanie poprzez wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla Stowarzyszenia Zamek Piastowski w Legnicy w procesie aplikacyjnym związanym z nadaniem statusu Pomnika Historii.

2.2.3. PRIORYTET 3: WZMACNIANIE MARKI REGIONU W OPARCIU O ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działanie 1: Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.

W ramach działania przewidywane jest realizowanie i wspieranie aktywnego marketingu tych zasobów dziedzictwa kulturowego, które przyczynią się do rozwoju gospodarczego regionu, w tym zwłaszcza rozwoju sektora usług i rzemiosła.

Przewiduje się również:

- promocję i marketing zasobów zabytków Dolnego Śląska w powiązaniu z ofertą turystyczną,
- marketing markowych produktów turystycznych zw. z zasobami zabytkowymi,
- tworzenie oraz promocję tematycznych szlaków turystycznych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym,
- promocję produktów regionalnych i tradycyjnych.

Jednostki realizujące:

- Wydział Turystyki - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Wydział Promocji Województwa
- Wydział Rozwoju Regionalnego

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
38	95%	40

Działanie było realizowane przez Wydział Turystyki w Departamencie Kultury i Turystyki Wydział, Promocji Województwa w Departamencie Marszałka oraz Wydział Rozwoju Regionalnego w Departamencie Gospodarki. Łącznie podjęto 38 inicjatyw mających na celu aktywny marketing dziedzictwa kulturowego jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.

Wydział Turystyki zrealizował 2 działania:

- współorganizacja Forum POT-ROT-LOT, na którym promowano walory turystyczne i dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska;
- promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego w ramach projektu Slow Travel Dolny Śląsk.

Podjęte inicjatywy odbywały się we współpracy z instytucjami z branży turystycznej, m.in.: Polską Organizacją Turystyczną i Dolnośląską Organizacją Turystyczną.

Wydział Promocji Województwa zrealizował 6 działań, obejmujących promocję atrakcji turystycznych i dziedzictwa kulturowego Dolnego Śląska w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram, YouTube) oraz w ramach strony internetowej <https://dolnyslask.travel/>. Promocja w mediach społecznościowych obejmowała m.in.:

- Dolnośląski Szlak Piwa i Wina, który zrzesza dolnośląskie browary i winnice (#szlak);
- Kampanię Tajemniczy Dolny Śląsk, która zachęca do zwiedzania dolnośląskich miast (#TajemniczyDolnyŚląsk).

Pozostałe działania:

- publikacje artykułów promujących zabytki w miesięczniku „Nowe życie”,
- prezentacja czasowej wystawy Dolnego Śląska na EXPO 2020 w Dubaju.

Wydział Rozwoju Regionalnego zrealizował łącznie 30 działań, związanych z promocją dziedzictwa kulturowego w ramach Programu Interreg V – A Republika Czeska – Polska, były to m.in. następujące inicjatywy:

- radiowa kampania promocyjno-informacyjna;
- regionalna akcja promocyjna na pograniczu polsko-czeskim;
- wystawa zrealizowanych projektów, w tym z zakresu zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- 4 spotkania informacyjne zachęcające do aktywnego udziału jednostek w Programie, w których uczestniczyły 24 osoby;
- 3 szkolenia dla 91 studentów uczelni wyższych, w których zaprezentowano projekty dotyczące zabytków i dziedzictwa kulturowego;

Wydział Rozwoju Regionalnego zorganizował także 16 szkoleń dla jednostek samorządu terytorialnego z zakresu rewitalizacji, z udziałem przedstawicieli Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Działanie 2: Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.

W ramach działania przewidywane jest wspieranie inicjatyw związanych z rozwojem sektorów i obszarów turystycznych oraz uzdrowiskowych poprzez aktywne i kreatywne wykorzystanie obiektów zabytkowych.

Jednostki realizujące:

- Wydział Turystyki - od 01.12.2021 r. funkcjonuje w strukturze Departamentu Kultury i Turystyki
- Wydział Promocji Województwa

Stopień realizacji:

2021		2024
wartość wskaźnika	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika
10	125%	8

Działanie było realizowane przez Wydział Turystyki w Departamencie Kultury i Turystyki oraz Wydział Promocji Województwa w Departamencie Marszałka, które łącznie zrealizowały 10 inicjatyw związanych z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.

Wydział Turystyki we współpracy z Dolnośląską Organizacją Turystyczną realizował projekt pn. Certyfikat Dobrych Praktyk, którego celem była pomoc w ponownym uruchomieniu sektora turystycznego oraz promocja obiektów noclegowych i organizatorów turystyki. Wydział uczestniczył, w ramach wsparcia dla instytucji świadczących usługi w zakresie turystyki uzdrowiskowej, w promocji stoiska Sanatoria Dolnośląskie sp. z o.o. podczas Międzynarodowych Targów Turystycznych.

Wydział Promocji Województwa zorganizował lub brał udział łącznie w 6 wydarzeniach promujących dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska:

- wystawy plenerowe promujące dolnośląskie zabytki w Bolesławcu, Legnicy, Głogowie, Kłodzku, Karpaczu, Wałbrzychu i Wrocławiu;
- stoisko promocyjne podczas eventu "Czarodziejem być... Szkoła Magii" w Zamku Czocho w Leśnej;
- promocja zabytków regionu podczas Forum Ekonomicznego w Karpaczu (7-9 września 2021 r.);
- stoisko promocyjne podczas Święta Województwa na Partynicach we Wrocławiu (18-19 września 2021 r.);
- działania promocyjne podczas Święta Kwiatów na tarasach Zamku Książ w Wałbrzychu;
- kampania #BezpieczneDoOdkrycia wspierająca turystykę regionalną.

Wydział Turystyki oraz **Wydział Promocji Województwa** współpracowały z Wydziałem Geodezji i Kartografii przy aktualizacji i tworzeniu map turystycznych obrazujących dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska, w tym także przy opracowaniu mapy turystycznej Dolnośląskiego Szlaku Zabytków Techniki.

3. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU PRZEZ SAMORZĄDY GMINNE

Działania Programu opieki nad zabytkami 2021-2024 były realizowane w 2021 r. również przez samorządy gminne. Wsparcie pochodzące z gmin obejmuje dotacje, jakich udzielono wnioskodawcom w celu przeprowadzenia prac remontowych i restauratorskich przy obiektach zabytkowych. Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 169 gmin. Do końca stycznia 2022 r. informacje w zakresie przyznanych dotacji pozyskano od 148 jednostek samorządu terytorialnego. Spośród nich **81 jednostek udzieliło łącznie 248 dotacji**. Kwota ogółem przyznanego wsparcia wyniosła **19 554 459,23 zł**, a wysokość przyznanego dofinansowania była znacząco zróżnicowana. Najwięcej środków przekazało miasto Wrocław – 6,9 mln zł, które udzieliło 21 dotacji, natomiast najmniej gmina Krotoszyce – 1 dotację na kwotę 1230 zł.

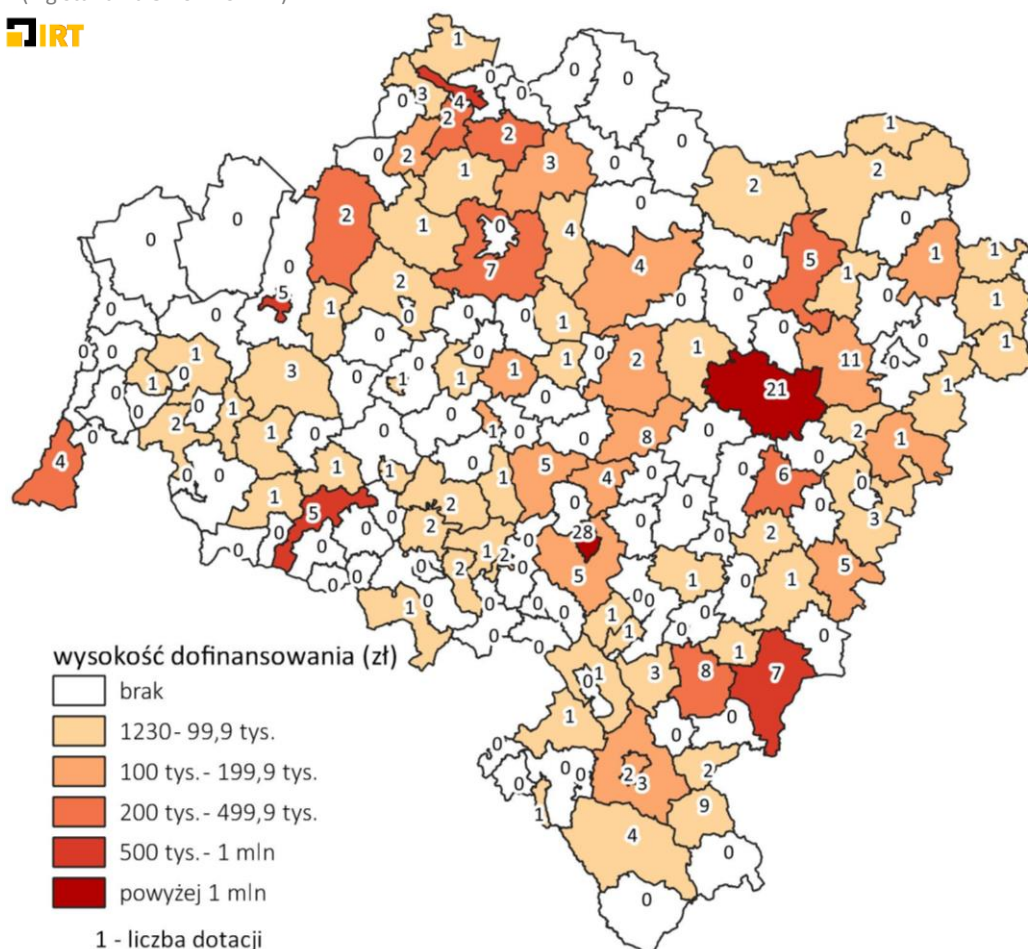
Tab. 7. Gminy z najwyższymi kwotami dotacji

Gminy	dofinansowanie	
	zł	szt.
m. Wrocław	6 900 000	21
m. Świdnica	3 216 292	28
m. Jelenia Góra	908 892	5
m. Głogów	880 000	4
Ziębice	522 998	7

Tab. 8. Gminy z największą liczbą przyznanych dotacji

Gminy	liczba dotacji	
	szt.	zł
m. Świdnica	28	3 216 292
m. Wrocław	21	6 900 000
Długołęka	11	160 000
Lądek-Zdrój	9	61 430
Ząbkowice Śląskie	8	415 990

Źródło: opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od gmin przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD (wg stanu na 31.01.2022 r.)

Ryc. 3. Dotacje udzielone przez gminy w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od gmin przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD (wg stanu na 31.01.2022 r.)

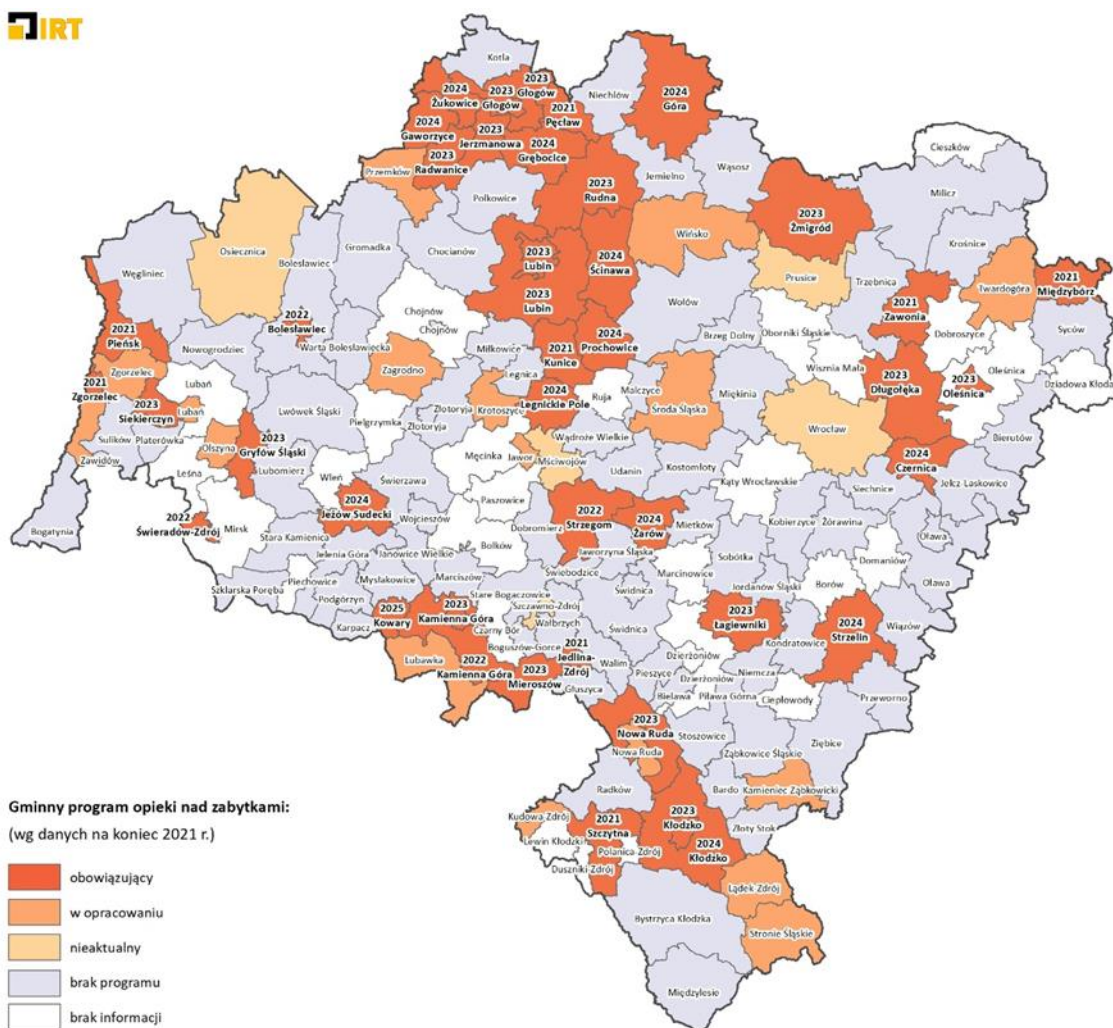
Jednostki samorządowe szczebla gminnego realizowały w 2021 r. także działania obejmujące opracowywanie Gminnych programów opieki nad zabytkami. Do końca stycznia 2022 r. informację w tym zakresie pozyskano od 141 jednostek samorządu terytorialnego.

Tab.9. Gminne programy opieki nad zabytkami – porównanie danych

Gminne programy opieki nad zabytkami	dane na 2020 r.		dane na 2021 r.	
	szt.	%	szt.	%
aktualny program	41	24%	42	25%
nieaktualny program	28	17%	5	3%
brak programu	100	59%	78	46%
program w opracowaniu	-	-	16	9%
brak informacji	-	-	28	17%
suma	169	100%	169	100%

Źródło: Opracowanie własne IRT na podstawie danych zawartych w POnZ 2021-2024 i danych Działu Dziedzictwa Kulturowego UMWD (wg stanu na 31.01.2022 r.)

W przeciągu pierwszego roku obowiązywania POnZ, w porównaniu do danych z 2020 r., nastąpił wzrost liczby gmin posiadających Gminne programy opieki nad zabytkami, a także spadek liczby gmin nie posiadających dokumentu. Według danych na koniec 2021 r.: 42 gmin posiadało aktualne programy opieki nad zabytkami, natomiast 78 nie opracowało tego dokumentu. W 5 gminach program stracił swoją aktualność, a w 16 jednostkach trwają prace nad jego opracowaniem.

Ryc. 4. Gminne Programy Opieki nad Zabytkami w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne IRT na podstawie danych pozyskanych od gmin przez Dział Dziedzictwa Kulturowego UMWD (wg stanu na 31.01.2022 r.)

4. PODSUMOWANIE

W ramach wdrażania Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021 – 2024 realizowane są zadania w sferze opieki nad zabytkami, do których zobowiązany jest Samorząd Województwa na podstawie zapisów ustawowych. Cele programowe realizowane są przez wydziały UMWD, jednostki organizacyjne i instytucje kultury Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Samorządy gminne są również zaangażowane w realizację celów Programu, m.in. poprzez udzielanie wsparcia finansowego na poprawę stanu zabytków znajdujących się na terenie województwa.

Wydziały UMWD w 2021 r. **realizowały wszystkie działania (19)** zapisane w programie, w tym 16 zrealizowano, natomiast 3 działania są w trakcie realizacji i nie osiągnęły zamierzonych wartości wskaźników.

W realizację działań było zaangażowanych **12 spośród 14 jednostek UMWD** wskazanych w POnZ 2021-2024. Najwięcej działań było realizowanych przez **Dział Dziedzictwa Kulturowego, Wydział Promocji Województwa oraz Wydział Turystyki**. Pozostałe jednostki również aktywnie uczestniczyły we wdrażaniu programu, realizując co najmniej jedno z przypisanych działań, niektóre z nich były podejmowane we współpracy z innymi partnerami (m.in. organizacje turystyczne, stowarzyszenia). **Wydział Mienia Wojewódzkiego** bezpośrednio nie realizuje działania przypisanego w POnZ 2021-2024. Działanie to jest realizowane przez wydziały UMWD, którym podlegają podmioty zarządzające obiektami zabytkowymi stanowiącymi mienie województwa. Natomiast **Departament Zdrowia** nie podjął w 2021 r. żadnego z przypisanych działań.

Tab. 10. Matryca działań realizowanych przez wydziały UMWD w 2021 r.

		Dział Dziedzictwa Kulturowego (Departament Sportu i Infrastruktury Sportowej)	Wydział Kultury (Departament Kultury i Turystyki)	Wydział Edukacji (Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy)	Biurowo Marszałka (Departament Marszałka)	Wydział Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Departament Spraw Społecznych i Rynku Pracy)	Wydział Zarządzania RPO (Departament Funduszy Europejskich)	Wydział Obszarów Wiejskich (Departament Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych)	Wydział Turystyki (Departament Kultury i Turystyki)	Wydział Promocji Województwa (Departament Marszałka)	Wydział Współpracy z Zagranicą (Departament Marszałka)	Wydział Rozwoju Regionalnego (Departament Gospodarki)	Wydział Geodezji i Kartografii	Departament Zdrowia	Wydział Mienia Wojewódzkiego (Departament Infrastruktury)	
C.1	P.1	D.1														
	P.1	D.2														
		D.3														
		D.4														
		D.5														
		D.1														
	P.2	D.2														
		D.3														
		D.4														
		D.5														
		D.1														
	P.3	D.2														
		D.3														
		D.1														
	C.2	P.1	D.2													
D.1																
P.2		D.1														
		D.2														
P.3		D.1														
		D.2														

Źródło: opracowanie własne IRT

Przypisanie działań do realizacji wydziałom w strukturze UMWD zgodnie z ich kompetencjami oraz koordynowanie wdrażania programu w 2021 r. przez Dział Dziedzictwa Kulturowego sprawiły, że przyjęte **cele operacyjne zostały zrealizowane w stopniu zadowalającym**.

Tab. 11. Podsumowanie wartości wskaźników realizowanych przez Wydziały UMWD w 2021 r.

DZIAŁANIE	WSKAŹNIK	wartość wskaźnika 2021	stopień realizacji wskaźnika [%]	wartość docelowa wskaźnika 2024
Cel 1. Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.				
Priorytet 1. Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim.				
D.1. Wsparcie dla opracowania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych	1. Liczba przyznanych dotacji.	2	50%	4
D.2. Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz na tworzenie parków kulturowych.	1. Liczba przyznanych dotacji.	w trakcie realizacji	x	4
D. 3. Wytypowanie obiektów i zespołów zabytkowych do wpisania na listę pomników historii.	1. Lista obiektów.	1	100%	1
D.4. Wytypowanie obiektów do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego.	1. Lista obiektów.	1	100%	1
D.5. Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych.	1. Moduł tematyczny o zabytkach w Dolnośląskiej Infrastrukturze Informacji Przestrzennej	w trakcie realizacji	x	1
Priorytet 2. Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków.				
D.1. Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.	1. Liczba przyznanych dotacji	10	50%	20
D.2. Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.	1. Liczba przyznanych dotacji.	102	26%	400
D.3. Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.	1. Liczba przyznanych dotacji	6	75%	8
D.4. Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	1. Liczba wykonanych działań.	2	50%	4
D.5. Wspieranie poprawy efektywności energetycznej obiektów zabytkowych wraz z wymianą źródeł ciepła na zero- lub niskoemisyjne.	1. Liczba przyznanych dotacji.	3	75%	4
Priorytet 3. Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego.				
D.1. Stymulowanie opracowywania Gminnych programów opieki nad zabytkami oraz Gminnych ewidencji zabytków w województwie dolnośląskim.	1. Liczba przedsięwzięć wspierających (spotkania, materiały, konsultacje).	3	38%	8
D.2. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.	1. Liczba uchwał Zarządu Województwa/projektów dotycząca wsparcia przedsięwzięć wskazanego typu	5	25%	20
D.3. Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych.	1. Liczba uchwał Zarządu Województwa/projektów dotycząca wsparcia przedsięwzięć.	1	25%	4

Cel 2. Wzmacnianie tożsamości i marki regionu poprzez zasoby dziedzictwa kulturowego.**Priorytet 1. Kształtowanie tożsamości regionalnej przez działania edukacyjne i promocyjne.**

D.1. Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego.	1. Liczba projektów/programów objętych wsparciem.	9	45%	20
D.2. Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną.	1. Liczba projektów/programów objętych wsparciem.	22	110%	20

Priorytet 2. Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami.

D.1. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.	1. Liczba inicjatyw objętych wsparciem.	3	38%	8
D.2. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami.	1. Liczba inicjatyw objętych wsparciem.	1	13%	8

Priorytet 3. Wzmacnianie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.

D.1. Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.	1. Liczba działań marketingowych i promocyjnych.	38	95%	40
D.2. Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.	1. Liczba działań we wskazanym zakresie.	10	125%	8

Źródło: opracowanie własne IRT